

HAMKORLIKDAGI TA'LIM ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING MAHORATINI OSHIRISH

Sabirova Muxarram

Andijon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Mamatqulova Xosiyatxon Shavkatbek qizi

Maxammatova Mohizarbonu Akmaljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik ta'lim 3-bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada hamkorlikdagi ta'limning bo'lajak pedagoglar uchun ahamiyati va ularning kasbiy mahoratini oshirishdagi o'rni yoritilgan. Hamkorlik orqali pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish, muammolarni birgalikda hal qilish, kommunikativ va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish kabi jihatlar tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada hamkorlikdagi ta'limni amaliyotga joriy etishning samarali usullari haqida fikr yuritilgan.

Kalit So'zlar: Hamkorlikdagi ta'lim, pedagogik mahorat, kommunikativ qobiliyat, tanqidiy fikrlash, o'zaro hamkorlik, innovatsion ta'lim usullari, muammolarni hal qilish, shaxsiy, kasbiy, maxsus kompetensiya, salohiyat, ijodiy izlanuvchanlik, kasbiy faoliyat, kompetentlik, persektiv qobiliyat, faollik, mahorat.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение совместного обучения для будущих педагогов и его роль в повышении их профессионального мастерства. Анализируются аспекты эффективной организации педагогической деятельности через сотрудничество, совместное решение проблем, развитие коммуникативных и творческих способностей. Также обсуждаются эффективные методы внедрения совместного обучения в практику.

Ключевые Слова: Совместное обучение, педагогическое мастерство, коммуникативные навыки, критическое мышление, взаимное сотрудничество,

инновационные методы обучения, решение проблем, личностная, профессиональная, специальная компетентность, потенциал, творчество, профессиональная деятельность, компетентность, познавательная способность, активность, умение.

Annotation: This article examines the importance of collaborative learning for future educators and its role in enhancing their professional skills. It analyzes aspects of effective pedagogical activity organization through cooperation, problem-solving, and the development of communication and creative abilities. Additionally, the article discusses effective methods for implementing collaborative learning in practice.

Keywords: Collaborative learning, pedagogical mastery, communication skills, critical thinking, mutual cooperation, innovative teaching methods, problem-solving, personal, professional, special competence, potential, creativity, professional activity, competence, perceptive ability, activity, skill.

KIRISH

Jahon oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik mahoratini oshirish jarayonida refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik tizimlari orqali pedagogik qobiliyatni rivojlantirish hamda bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik mahoratini oshirish jarayonida refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik mahoratini oshirish jarayonida refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik ta'minotini ishlab chiqish, bo'lajak o'qituvchilarini tayyorlashda kasbiy sifatlarini intensiv texnologiyalar asosida rivojlantirish, kasbga yo'naltirilgan ta'lim mazmunini rivojlantirish bo'yicha ilmiy-tadqiqotlarga alohida e'tibor berilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining tegishli qaroriga muvofiq, Prezident ta'lim muassasalari agentligi huzurida Pedagogik mahorat va xalqaro baholash markazi tashkil etildi. Bugungi kunda markaz pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish maqsadida bir nechta nufuzli xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni

yo'lga qo'ygan. Jumladan, Cambridge Assessment International Education (Buyuk Britaniya) hamda PDQ (Professional Development Qualification) bilan kasbiy rivojlanish loyihasi ustida ishlar olib borilmoqda. Mazkur loyihani birinchi bosqichda Prezident maktablarida, keyingi bosqichlarda esa ixtisoslashtirilgan va ijod maktablarida, istiqbolda barcha umumta'lim maktablariga joriy etish rejalashtirilgan. Shuningdek, Portsmut va Nottingem Trent universitetlari bilan rahbar kadrlar va ingliz tili fan o'qituvchilari malakasini oshirish borasida o'zaro hamkorlik masalalari yuzasidan kelishuvga erishilgan.

➤ **Markazning asosiy vazifalari va faoliyat yo'nalishlari:**

•Agentlik tizimidagi rahbar va pedagog xodimlarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish, ularning malakasini oshirish kurslarini xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda tashkil etish;

•xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda Agentlik tizimidagi ta'lim muassasalaridagi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholash va sertifikatlash;

•Agentlik tizimidagi ta'lim muassasalari bitiruvchilarini yakuniy davlat attestatsiyasidan o'tkazish hamda milliy sertifikatlash tizimini ishlab chiqish va joriy etish;

•Agentlik tizimidagi ta'lim muassasalari o'quvchilarining ta'limdagi yutuqlarini ta'lim dasturlariga asoslangan holda baholashni ilmiy-metodik jihatdan ta'minlash, takomillashtirib borish, ta'lim sifatini baholash natijalari bo'yicha ilmiy asoslangan xulosa va takliflarni Agentlik, Xalq ta'limi vazirligi va boshqa manfaatdor tashkilotlarga taqdim etib borish;

- ta'lim va ilmiy-tadqiqot sohasiga doir innovatsion loyihalarni amalga oshirish;

- ilmiy faoliyat, pedagogik mahorat va baholash sohasida xalqaro aloqalarni o'rnatish, hamkorlikdagi loyihalarni ishlab chiqish hamda amalga oshirish;

- Agentlik tizimidagi pedagog kadrlarning malakasini oshirishga qo'yiladigan davlat ta'lim talablarini ishlab chiqish.

So'ngi yillarda mamlakatimiz ta'lim tizimini rivojlantirish, zamonaviy, malakali, raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlash, shuningdek, pedagogika sohasida ta'lim, ilm-fan va amaliyot uyg'unligini ta'minlash keng isloh qilinmoqda. Uzluksiz ta'lim tizimini amalga oshirish jarayoni g'oyat murakkab jarayondir. Yosh avlodni o'qitish va tarbiyalashda ko'p qirrali vazifani faqat yuksak malaka va pedagogik mahoratga ega bo'lgan pedagoglar bilangina amalga oshirish mumkinligini ta'kidlash lozim. Shunday ekan, o'qituvchilik bu san'atdir. Bu san'atga osongina erishib bo'lmaydi. Haqiqiy vatanparvar va mehnatsevar, salohiyatli, bilimli, zamonaviy mahoratga ega, mustaqillik g'oyasi va mafkurasi bilan puxta qurollantirilgan kishilargina erisha oladilar. Pedagogik mahorat bo'lish bu tug'ma talant yoki nasldan-naslga o'tuvchi xususiyat emas, balki uning negizida izlanish va ijodiy mehnat, mashaqqat yotadi. Bo'lajak pedagog doim harakatda, izlanishda, har jabhada faol har bir sohaga oid bilim va malakaga ega bo'lishi lozim. Pedagog pedagogik faoliyatda muvofaqiyatga erishishi uchun, avvalo, o'zi tarbiyalangan, innovatsion kasbiy bilimga ega, kuchli ta'sir etuvchi, ergashtira oluvchi qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Shundagina jamiyatning ijtimoiy vazifalarini ijobiy hal eta oladi va u quyidagi shartlar asosida faoliyat yuritishi lozim. Kasbiy faoliyatni tashkil etishda yangicha yondashuv, ilg'or va ijodiy izlanuvchanlik, demokratik boshqaruvni egallashi, ta'lim oluvchining erkin fikrlashiga sharoit yaratish, bola shaxsiga xurmat bildirish, pedagogning nutq madaniyati. Malakali pedagoglarni tarbiyalash jarayonining muvaffaqiyati sifatida ma'naviy-axloqiy sifatlarga ham e'tibor qaratish muhim sanaladi.

Chunki yosh avlodni har jihatdan kamol toptirishda bu sifatlarning o‘rni beqiyosdir. Bo‘lajak pedagog, asosan, nutq madaniyatiga etibor qaratishi lozim. Uning nutq texnikasi mukammal, fikrlari teran va nutqi ravon, aniq va tushunarli bo‘lishi muhim. Chunki nutq va unda ifodalangan so‘z kishiga ta’sir etuvchi qudratli psixologik kuchga ega. U mazmuni bilan, so‘zlovchining aytilayotgan fikrini ifoda qilish uslubi bilan ham ta’sir darajasi va qudratini yanada orttirish mumkin. Bolaga nutq orqali tasir o‘tkazish kabi faoliyat jarayonida yaxshi natija beradi. Har bir ta’lim oluvchining, shaxsiy qobiliyatlariga tayangan holda, intellektual salohiyatini hisobga olgan holda yondashiladigan bo‘lagina ta’limiy faoliyat o‘z maqsadiga erishadi. Ta’limiy faoliyat, kasbiy faoliyat muvaffaqiyati kaliti bu nutq madaniyati desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

➤ **Hamkorlikdagi ta’lim tushunchasi**

- Hamkorlikdagi ta’lim (collaborative learning) — o‘quvchilarning yoki talabalar guruhining o‘zaro hamkorlikda, muammolarni birgalikda hal qilish orqali bilimlarni o‘zlashtirish jarayonidir. Ushbu yondashuv bo‘lajak pedagoglar uchun ham katta ahamiyatga ega bo‘lib, ularning kelajakdagi kasbiy mahoratini oshirishga yordam beradi.

➤ **Hamkorlikdagi ta’limning bo‘lajak pedagoglar uchun afzalliklari**

- Kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish:

Bu yondashuv bo‘lajak pedagoglarga o‘zaro muloqot qilish, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashishni o‘rgatadi. Natijada, ular kelajakda o‘quvchilar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini shakllantirish:

Bu yondashuv bo‘lajak pedagoglarga o‘zaro muloqot qilish, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashishni o‘rgatadi. Natijada, ular kelajakda o‘quvchilar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish:

Bu yondashuv bo‘lajak pedagoglarga o‘zaro muloqot qilish, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashishni o‘rgatadi. Natijada, ular kelajakda o‘quvchilar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish:

Bu yondashuv bo‘lajak pedagoglarga o‘zaro muloqot qilish, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashishni o‘rgatadi. Natijada, ular kelajakda o‘quvchilar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Tajriba almashish imkoniyati:

Bu yondashuv bo‘lajak pedagoglarga o‘zaro muloqot qilish, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashishni o‘rgatadi. Natijada, ular kelajakda o‘quvchilar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

➤ **Hamkorlikdagi ta’limni amaliyotga joriy etish usullari**

- Guruhiy loyihalar va muhokamalar:

Ushbu usullar yordamida bo‘lajak pedagoglar real vaziyatlarda o‘z bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash imkoniga ega bo‘ladilar.

- Rolevoy o‘yinlar va pedagogik simulyatsiyalar:

Ushbu usullar yordamida bo‘lajak pedagoglar real vaziyatlarda o‘z bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash imkoniga ega bo‘ladilar.

- O‘zaro fikr almashish va refleksiya:

Ushbu usullar yordamida bo‘lajak pedagoglar real vaziyatlarda o‘z bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash imkoniga ega bo‘ladilar.

HAMKORLIK PEDAGOGIKASINING ASOSIY G‘OYALARI

Hamkorlik pedagogikaning asosiy g'oyasi majburlashsiz o'qitish edi. Talabanning shaxsiy motivatsiyasi barcha ta'limni belgilovchi belgi edi. Faqat tabiiy qiziqish muvaffaqiyatli o'rganish uchun asos bo'lishi mumkin. O'quvchilarni sinfdagi faol ishlarga jalb qilish uchun o'qituvchilar har bir darsda ijodiy muhit yaratishni maqsad qildilar. Ob'ektdan o'rganish sub'ektiga aylangan bola o'z harakatlari orqali yangi ma'lumotlarni o'rganishi mumkin edi. Bolani uning yaqin rivojlanish zonasida o'qitish g'oyasi muhim rol o'ynadi. Talabalarning o'qituvchi bilan bevosita ishlashi orqali amalga oshirilishi mumkin bo'lgan bolalarning imkoniyatlari hisobga olindi. Shu bilan birga, o'qituvchilar talabalarga muvaffaqiyat qozonish imkoniyatiga yuqori ishonchni ta'minlashlari kerak edi. Demokratik muloqot uslubi va teng muomala o'zaro yordamni tashkil qilish uchun ajoyib sharoit yaratdi.

HAMKORLIKDAGI PEDAGOGIKA METODLARI

Hamkorlikdagi pedagogika metodlari asosan ijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan. Ko'pincha o'qituvchilar evristik suhbatlardan foydalanganlar. O'qituvchi talabalarga tayyor bilim bermadi, talabalar o'zlari so'ragan savollariga javob topib, yangi ma'lumotlarga ega bo'lishdi. O'qitishda talabalarning ijodiy topshiriqlari va mustaqil ishlari alohida o'rin tutgan. Faqatgina bilimlarni amalda faol qo'llash jarayonida talaba mavjud imkoniyatlarni ochib berishi mumkin edi.

TA'LIMDAGI MUVAFFAQIYATNI BAHOLASH

Talabalarning baholash faoliyati ham o'qituvchining ob'ektiv fikriga, ham talabanning o'z-o'zini tanqidiga asoslangan edi. Maktab o'quvchilarining o'zini o'zi boshqarish va intilishlari keng qo'llanildi. O'quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasi darajasini pasaytirmaslik uchun yuqori yutuqlar o'qituvchilar tomonidan rag'batlantirildi.

Xulosa

Hamkorlikdagi ta'lim nafaqat talabalar uchun, balki bo'lajak pedagoglar uchun ham katta ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv ularning kasbiy mahoratini oshirishga, muammolarni hal qilish, ijodiy va tanqidiy fikrlash, muloqot va jamoaviy ishlash kabi

muhim ko‘nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Shuning uchun pedagogik ta’lim tizimida hamkorlikdagi ta’limni keng joriy etish muhim vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
2. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning*. Allyn & Bacon.
3. Slavin, R. E. (2014). *Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice*. Allyn & Bacon.
4. Sharan, Y. (2010). *Cooperative Learning for Academic and Social Gains: Valued Pedagogy, Promising Practice*. *International Journal of Educational Research*.
5. Dewey, J. (1916). *Democracy and Education*. Macmillan.
6. Migranova E.A., Poziiova Sh.X. Kasbiy pedagogik faoliyatga kirish: O‘quv qo‘llamna. – T.: Tafakkur bo‘stoni, 2018. – 200 b.
7. To‘ldoshev O‘.J. Umumiy pedagogika. – T.: Fan va texnologiya, 2017. – 376 b.
8. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti: Darslik. – T.: Sano-standart, 2017. – 416 b.
9. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat: Darslik. – T.: Iqtisod-moliya, 2011. – 420 b.
10. Niyozov G., Axmedova M.E. Pedagogika tarixidan seminar mashg‘ulotlari: O‘quv qo‘llanma. – T.: Noshir, 2011. – 140 b.
11. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar: O‘quv qo‘llanma. – T., 2013. – 279 b.
12. Axmedova M.E. Pedagogika nazariyasi va tarixi (Pedagogika tarixi): O‘quv qo‘llanma. – T.: Tafakkur bo‘stoni, 2011. – 128 b.